

נִקְרָאתָ רְחוּם, הִזָּה לָךְ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ. הַשִּׁיבוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַעֲיָא שְׁטִיָא, כְּעֵן אֲמַרְתָּ דָא, וְלֹא בְזִמְנָא דְאֲמַרִית לָךְ בְּלִישְׁנָא רְכִיכָא, כִּי אַתְּךָ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה, וְאֲנִי הִנְנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל וְכוּ', לְשַׁחַת כָּל בְּשָׂר וְכוּ', עֲשֵׂה לָךְ תַּבַּת עֲצֵי גֹפֶר. כּוּלִי הָאִי אֲתַעֲפֹבִית עִמָּךְ, וְאֲמַרִית לָךְ, בְּדִיל דְתַבְעֵי רַחֲמִין עַל עֲלָמָא. וּמְפָדִין דְשִׁמְעַת דְתַשְׁתִּיזִיב אֶת בְּתִיבוּתָא, לֹא עָאֵל בְּלַבָּךְ בִּישׁוּתָא דְעֲלָמָא, וְעַבְדַּת תִּיבוּתָא וְאֲשַׁתְּזַבְתָּא. וְכֵעֵן דְאֲתַאֲבִיד עֲלָמָא, פְּתַחִית פּוּמָךְ לְמַלְלָא קַדְמֵי כְּעֵין וְתַחְנוּנִין.

בֵּינן דִּחְזָא נַח כֶּף, הַקְרִיב עֲלוּוֹן וְקַרְפְּנִין, דְכַתִּיב וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין הַצְּדִיקִים שֶׁהֵיוּ לְיִשְׂרָאֵל אַחַר כֶּף, וּבֵין נַח. נַח לֹא הִגִּין עַל דוּרוֹ וְלֹא הִתְפַּלֵּל עֲלָיו כְּאַבְרָהָם. דְכִיּוֹן דְאָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, (בראשית י"ב) זַעֲקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה כִּי רַבָּה, מִיָּד וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר. וְהִרְבָּה דְבָרִים כְּנִגְדַּת הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁשָּׂאֵל שָׂאֵם יִמְצָא שֵׁם עֲשֵׂרָה צְדִיקִים, שְׂיִכְפֹּר לְכָל הַדּוֹר בְּשִׁבְלֵם, וְחָשַׁב אַבְרָהָם שֶׁהָיוּ עֲשֵׂרָה בְּעִיר, עִם לוֹט וְאַשְׁתּוֹ וּבְנָיו וּבְנוֹתָיו, וְחַתָּנָיו, וְלִכְּן לֹא הִתְפַּלֵּל יוֹתֵר. כֹּא מוֹשֶׁה וְהִגִּין עַל כָּל הַדּוֹר, כִּיּוֹן שֶׁאָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמוֹשֶׁה, יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ, (שמות לב ח) סְרוּ מֵהָר מִן הַדֶּרֶךְ. מַה כְּתִיב בֵּיהּ, (שם לב יא) וַיַּחַל מוֹשֶׁה. מַהוּ וַיַּחַל. מְלַמֵּד שֶׁהִתְפַּלֵּל עַד שֶׁאֲחִזְתּוֹ חִלְחֵלָה. רַבְּנָן אָמְרִי, לֹא הִנִּיחַ מוֹשֶׁה לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁנָּתַן נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא. דְכַתִּיב, (שם לב לב) וַעֲתָה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם

הִזָּה לָךְ לְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתֶיךָ? הַשִּׁיבוּ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: רוּעָה שׁוֹטָה, כְּעַת אֲמַרְתָּ אֵת זֶה, וְלֹא בְזִמְן שֶׁאֲמַרְתִּי לָךְ בְּלִשׁוֹן רַבָּה, כִּי אַתְּךָ רְאִיתִי צְדִיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה, וְאֲנִי הִנְנִי מְבִיא אֶת הַמַּבּוּל וְכוּ' לְשַׁחַת כָּל בְּשָׂר וְכוּ', עֲשֵׂה לָךְ תַּבַּת עֲצֵי גֹפֶר. כָּל זֶה הִתְעַפְּכִיתִי עִמָּךְ, וְאֲמַרְתִּי לָךְ כְּדֵי שֶׁתַּבְקֵשׁ רַחֲמִים עַל הָעוֹלָם, וּמֵאֵז שֶׁשִּׁמְעַת שֶׁאֲתָה תִּנְצַל בַּתְּבָה, לֹא נִכְנַסָה בְּלַבָּךְ רַעַת הָעוֹלָם, וְעֲשִׂית תְּבָה וְנִצַּלְתָּ. וְכַעַת שֶׁנֶּאֱבָד הָעוֹלָם, פְּתַחֵת פִּיךָ לְדַבֵּר לְפָנַי בְּקִשּׁוֹת וְתַחְנוּנִים?!

בֵּינן שְׂרָאָה כֶּף נַח, הַקְרִיב עֹלֹת וְקַרְבָּנוֹת, שְׁפָתוֹב (שם) וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בֹּא וּרְאֵה מַה בֵּין הַצְּדִיקִים שֶׁהֵיוּ לְיִשְׂרָאֵל אַחַר כֶּף וּבֵין נַח. נַח לֹא הִגִּין עַל דוּרוֹ וְלֹא הִתְפַּלֵּל עֲלָיו כְּאַבְרָהָם. שְׁפִינּוֹן שֶׁאָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם (שם י"ב) זַעֲקַת סְדוּם וְעַמּוּרָה כִּי רַבָּה, מִיָּד - וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר, וְהִרְבָּה דְבָרִים כְּנִגְדַּת הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁשָּׂאֵל שָׂאֵם יִמְצָא שֵׁם עֲשֵׂרָה צְדִיקִים שְׂיִכְפֹּר לְכָל הַדּוֹר בְּשִׁבְלֵם, וְחָשַׁב אַבְרָהָם שֶׁהָיוּ עֲשֵׂרָה בְּעִיר, עִם לוֹט וְאַשְׁתּוֹ וּבְנָיו וּבְנוֹתָיו וְחַתָּנָיו, וְלִכְּן לֹא הִתְפַּלֵּל יוֹתֵר.

כֹּא מוֹשֶׁה וְהִגִּין עַל כָּל הַדּוֹר. כִּיּוֹן שֶׁאָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמוֹשֶׁה, יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ, סְרוּ מֵהָר מִן הַדֶּרֶךְ - מַה כְּתוּב בּוֹ? (שמות לב) וַיַּחַל מוֹשֶׁה. מַהוּ וַיַּחַל? מְלַמֵּד שֶׁהִתְפַּלֵּל עַד שֶׁאֲחִזְתּוֹ חִלְחֵלָה. חֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא הִנִּיחַ מוֹשֶׁה לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שֶׁנָּתַן נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִן הָעוֹלָם הַבָּא, שְׁפָתוֹב (שם) וַעֲתָה

אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת.

אמר רבי יוסי מפאן, (תהלים קו) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפניו. וכן כל הצדיקים הגנו על דורם, ולא הניחו מדת הדין לשלט בהם. ונח התעכב עמו הקדוש ברוך הוא, ואמר לו רבוי דברים שמא יבקש עליהם רחמים, ולא השגיח ולא בקש עליהם רחמים, ועשה התבה ונאבד כל העולם. רבי אליעזר ורבי יהושע היו יושבים בפלכי טבריה. אמר רבי יהושע, רבי, מה ראה נח שלא בקש רחמים על דורו? אמר לו, אפלו הוא לא חשב בלבו שימלט. משל למוצא אשכול ענבים שאינם מבשלים בין הבסרים, שאלו היה בין ענבים מבשלים, לא היו כלום.

משמע שכתוב (בראשית 1) כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. שהיה לו לומר צדיק לפני, מהו בדור הזה? כלומר, לפי הדור. ולפיכך לא בקש רחמים. אמר בלבו: ולואי שאבקש רחמים עלי ואמלט, וכל שפן שאתפלל על אחרים.

אחר כך אמר רבי אליעזר, על כל זה היה לו לבקש רחמים על העולם מלפני הקדוש ברוך הוא, שנוח לו מי שאומר טוב על בניו. מנן לנו? מגדעון בן יואש, שלא היה צדיק ולא בן צדיק, ומשום שאמר טוב על ישראל, מה כתוב בו? (שופטים 1) ויאמר לו ה' לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדין. מהו בכחך זה? הטובה היו שאמרת על בני, יהיה לך כח גדול להצילם מיד מדין.

לשיזבותהון מן ידא דמדין.

אין מחני נא מספרך אשר כתבת. אמר רבי יוסי מהכא, (תהלים קו כג) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפניו. וכן כל הצדיקים הגינו על דורם, ולא הניחו מדת הדין לשלוט בהם.

ונח התעכב עמו הקדוש ברוך הוא, ואמר לו רבוי דברים, שמא יבקש עליהם רחמים, ולא השגיח, ולא ביקש עליהם רחמים, ועשה התבה ונאבד כל העולם.

רבי אליעזר ורבי יהושע היו יתבי בפלכי טבריא, אמר רבי יהושע, רבי, מה ראה נח שלא בקש רחמים על דורו. אמר לו, אפילו הוא לא חשב בלבו שימלט. משל למוצא אשכול ענבים שאינם מבשלים, בין הבסרים, דאלו היה בין ענבים מבשלים, לא היו כלום.

משמע, דכתיב פי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. דהוה ליה למימר צדיק לפני, מהו בדור הזה. כלומר, לפי הדור. ולפיכך לא בקש רחמים, אמר בלבו ולואי שאבקש רחמים עלי ואמלט, וכל שפן שאתפלל על אחרים.

כתר אמר רבי אליעזר, עם כל דא, הוה ליה למתבע רחמין על עלמא קמי קודשא בריה דניחא ליה, מאן דאמר טבא על בנוהי.

מנא לן, מגדעון בר יואש, דלא הוה זפאי, ולא בר זפאי, ומשום דאמר טיבותא על ישראל, מה פתיב ביה. (שופטים 1 יד) ויאמר לו ה' לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדין. מהו בכחך זה? טיבותא דא דאמרת על בני, יהא לך חילא סגיאנה, לשיזבותהון מן ידא דמדין.

ועוד אמר רבי אליעזר, אף על פי שיהיו צדיק גדול מפל העולם, ויאמר רע לפני הקדוש ברוך הוא או מלשינות על ישראל - ענשו גדול מכלם, ולא מצאנו צדיק טוב פאליהו בכל דור, ומשום שאמר מלשינות על ישראל, שפתיב פי עזבו ברייתך בני ישראל את מזבחותיך הרסו ואת נביאיך הרגו בחרב, באותה שעה הרע הרבה לפניו.

בא וראה מה פתוב בו, ויבט והנה מראשתי עגת רצפים. מהו רצפים? אמר הקדוש ברוך הוא, פעת ראוי לאכל מי שאמר מלשינות על בני.

אמר רבי אליעזר, מה שפתיב וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלהים חרבה, וכי בכח אכילת עוגת רצפים הלך את כל זה?

א"ר, אמר רבי אליעזר, השליך הקדוש ברוך הוא פירדמה על אליהו, והראהו ענינו של משה שישב לפניו ארבעים ימים וארבעים לילות, ומאז שהיה שם, עשו ישראל את העגל. ומשום שהיה ארבעים ימים וארבעים לילות שלחם לא אכל ומים לא שתה, לא זו משם עד שמחל להם הקדוש ברוך הוא.

אמר לו לאליהו, כף הנה לך לעשות, ועוד הנה לך להראות שהם בני, בני אהובי, שקבלו את תורתך בהר חורב! וזהו שפתיב וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה, שראה את ענינו של משה שהשתהה לפניו ארבעים ימים וארבעים לילות. והענין של ישראל - שקבלו התורה בהר חורב, וזהו שפתיב עד הר האלהים חרב.

ועוד אמר רבי אליעזר, אף על פי דיהוי צדיקא רבה מפל עלמא, וימר בישא קמי קודשא בריך הוא, אי דלטורין על ישראל, עונשיה סגיא מן כלהון. ולא אשפחנא צדיקא טבא פאליהו בכל דרא, ומשום דאמר דלטורין על ישראל, דכתיב (מ"א יט יד) פי עזבו ברייתך בני ישראל את מזבחותיך הרסו ואת נביאיך הרגו בחרב, ביה שעתא אבאיש סגיא קמיה.

תא חזי מה פתיב ביה. (שם יט ו) ויבט והנה מראשתי עגת רצפים. מהו רצפים. אמר קודשא בריך הוא, פדין יאות למיכל, מאן דאמר דלטורין על בני.

אמר רבי אליעזר, מאי דכתיב, (שם יט ח) וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה עד הר האלהים חרבה. וכי בכח אכילת עוגת רצפים אזל כולי האי.

א"ר אמר רבי אליעזר, השליך הקדוש ברוך הוא דורמיטה על אליהו, והראהו ענינא דמשה, דיתבי קמיה ארבעין יממין וארבעין לילון, ומפדין דההו תמן, עבדו ישראל ית עגלא. ובגין דההו ארבעין יממין וארבעין לילון דלחם לא אכל, ומיא לא שתי, לא אעדי מתמן עד דמחל להון קודשא בריך הוא.

אמר ליה לאליהו, כף הנה לך למעבד, ועוד הנה לך למחזי, דאינון בני בני רחימאי, דקבילו אורייתא בטורא דחורב, ודא הוא דכתיב, וילך בכח האכילה (דף כט ע"ב) ההיא ארבעים יום וארבעים לילה. דחזא ענינא דמשה, דאישתהי קמיה ארבעין יממין וארבעין לילון. וענינא דישראל, דקבילו אורייתא בטורא דחורב. ודא הוא דכתיב, עד הר האלהים חרב.